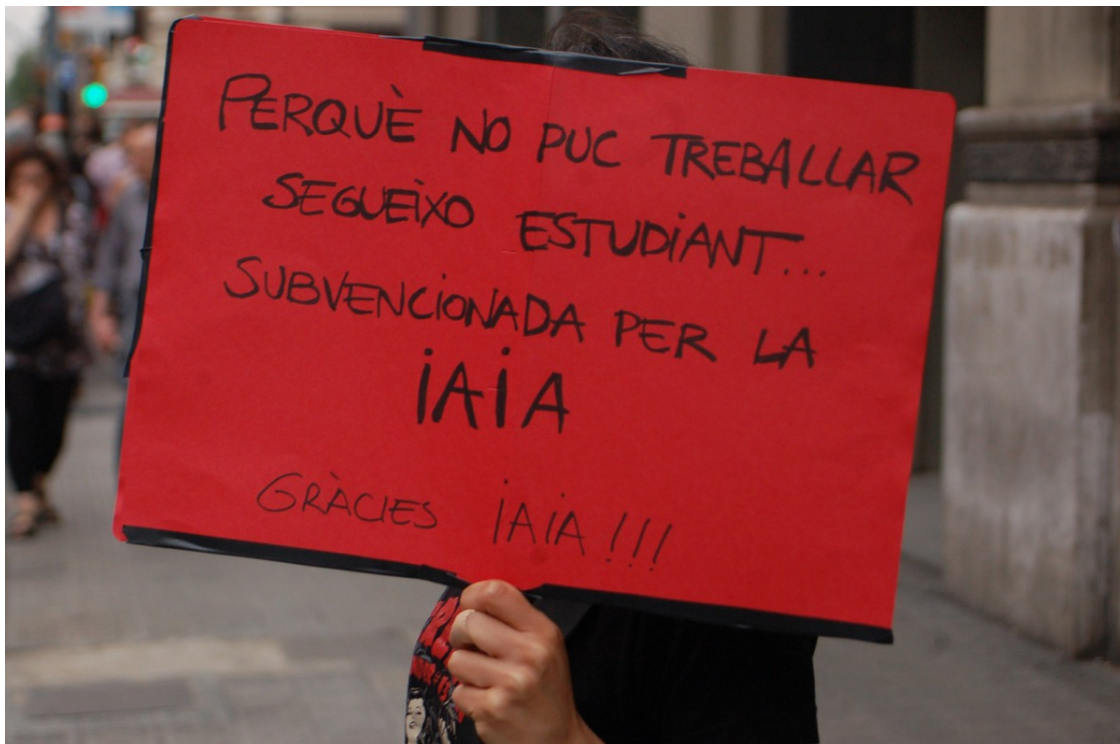

El Diacrític | Santi Silva | Actualitzat el 15/05/2017 a les 17:33

La propietat és robar!

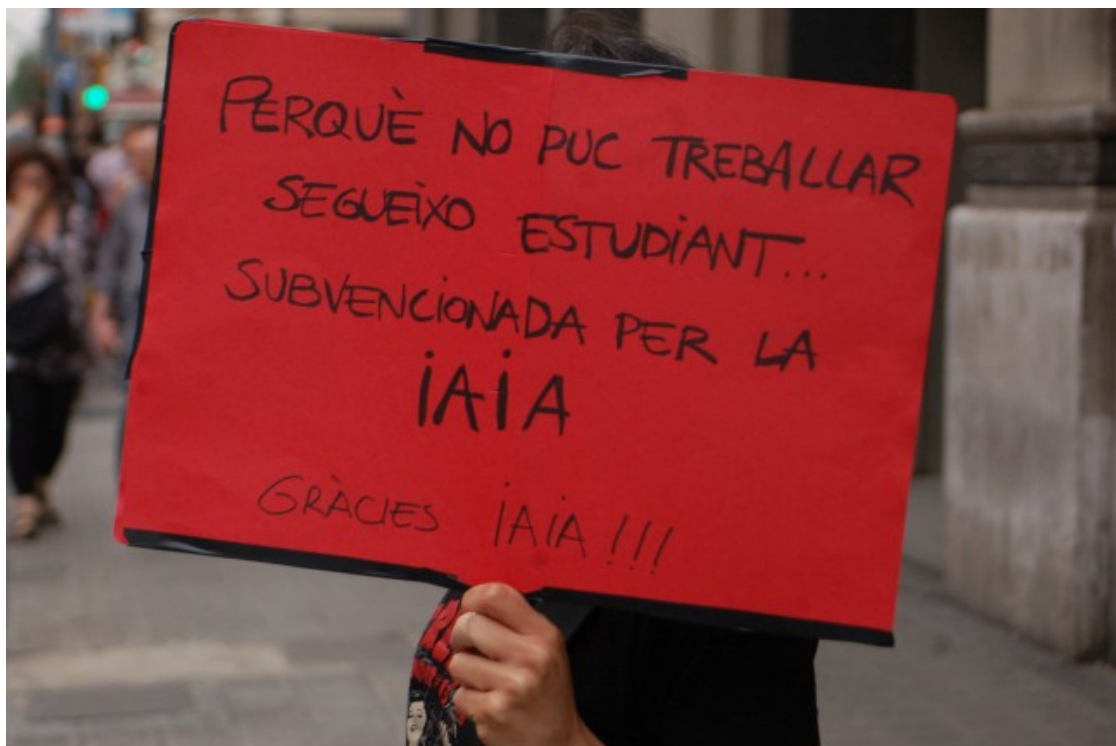
Santi Silva analitza com el capitalisme ha anat aprofundint en els últims dos segles en la desposseïció dels béns comuns en favor de la propietat privada d'uns pocs | L'article és una reflexió prèvia a la presentació dijous a Muntanya de Llibres de Vic d'un informe del Seminari Taifa sobre la desposseïció de la vida quotidiana

Treballadors en una cadena d'una indústria càrnia | UGT

Locke, filòsof del s. XVII, va fer interessants aportacions filosòfiques, tant en l'àmbit epistemològic com el polític. Considerat el pare del liberalisme, va proporcionar a la burgesia ascendent la fonamentació teòrica del dret a la propietat privada, pilar del sistema econòmic capitalista, que aquella anava implantant. També va tenir una intuïció incompleta de la idea que més tard desenvoluparan economistes com Smith i Ricardo i a la que Marx acabarà donant la forma que permet mostrar el pinyol de l'explotació oculta en el treball assalariat. El major valor que tenen el pa o el vi sobre els aglans o l'aigua, deia Locke, procedeix del treball que porten incorporats. El treball li servirà, però, per a convertir en llei natural l'apropiació privada d'allò que Déu havia donat en comú a tots els homes. Res més natural que sigui meu allò que la natura ofereix a tothom però que he aconseguit amb el meu treball. Sembla lògic considerar meus els bolets que he collit o el senglar que he caçat amb el meu esforç. El mateix deia de les terres que hom podia cultivar amb les pròpies mans, en un moment que ell considerava que hi havia terra per a tothom. Però just arribat en aquest punt fa trampa i ens dona la clau de quins interessos hi ha darrera la ideologia burgesa: considera també com a treball propi el que despleguen els seus criats i treballadors! I no és el mateix apropiar-se d'allò que hom pot fer amb el propi esforç que apropiar-se d'allò que els altres fan amb el seu esforç. Amb aquesta mistificació, Locke justifica l'apropiació particular de la terra i la propietat privada com a règim general de la societat. No fa, doncs, altra cosa que legitimar filosòficament allò que ja estava succeïnt des de feia temps.

És interessant el punt de partida de l'argumentació de Locke: la naturalesa ens dóna en comú els seus béns. De fet, abans que el capitalisme rampant anés modificant les relacions socials hi havia formes comunals de treball i tinença dels recursos, la terra, els boscos, l'aigua, com explica l'autodidacta David Algarra a *El comú català* pel que fa a casa nostra. D'altra banda, les formes de vida agràries permetien l'apropiació, encara que no sempre total, dels fruits del propi treball, com passava també amb els artesans. I quan se n'apropiava algú altre era molt visible. David Harvey encunya el terme «desposseïció» a partir de les idees de Marx sobre l'acumulació originària de capital, procés en el qual «la propietat privada fruit del propi treball... és devorada per la propietat privada capitalista, basada en l'explotació del treball al·liè, tot i que formalment lliure». Curiosa contradicció la de Locke: la seva ideologia de la propietat privada basada en el treball propi serveix de coartada per suprimir realment la propietat privada basada en el treball propi!! La privatització va acabar amb la manera tradicional d'usar els recursos de la naturalesa i els mitjans de producció. La terra es va privatitzar, convertint-se en una mercaderia, i la població camperola va ser expulsada i condemnada a vendre's «lliurement» per un salari perquè havia estat «alliberada», desposseïda, dels seus mitjans de producció, sovint bens comunals i drets de propietat col·lectiva. En posseir tan sols la seva força de treball no li quedarà més remei que vendre's «lliurement» a canvi d'un salari. Tot i així fins que la desposseïció no va ser total la gent no s'hi apuntava amb massa entusiasme. Com ho demostra el fet que des del s. XIV fins al XVIII la legislació laboral anglesa necessita obligar a l'allargament de la jornada laboral. Perquè en les societats precapitalistes, explica Harvey, la jornada no solia superar les 4 hores diàries. Socialització i altres activitats més enllà de la mera subsistència material ocupaven la resta del temps.

Pancarta amb un text ben eloqüent durant les protestes del 15M, ara fa sis anys Foto: Santi Silva

El valor que el treball afegeix als productes que la naturalesa proporciona és un segon aspecte interessant de l'argumentació de Locke, tot i que no podia veure el que Marx va mostrar. És una

idea àmpliament extesa que el capitalista crea riquesa en posar la maquinària, matèries primeres, en definitiva, els mitjans de producció dels quals n'és propietari. Però aquests mitjans de producció són valor mort que només pot ressucitar amb el treball viu de l'obrer. La força de treball ha passat a ser una mercaderia com qualsevol altra i el salari és el preu d'aquesta mercaderia. El valor que s'expressa en el salari cal que sigui necessàriament més baix que el produït per l'obrer amb el seu treball. En cas contrari no hi hauria guany. Quan un treballador de la indústria càrnia, per exemple, treballa una jornada laboral, una part de la seva jornada serveix per a la seva subsistència, però la resta és treball excedent que s'apropia el capitalista, propietari dels mitjans de producció. Al treballador se'l desposseeix de bona part del seu temps de treball, o el que és el mateix, del seu temps de vida, per alimentar la producció de plusvàlua.

Harvey estira el concepte de desposseïció i l'aplica a la fase neoliberal del capitalisme que estem vivint des dels anys 70. La darrera crisi s'ha convertit en una oportunitat excel·lent i també una excusa per a culminar el desmantellament dels drets laborals i socials de l'anomenat estat de benestar, d'altra banda limitat a només una part del món. I amb la col·laboració activa dels estats, la funció teòrica dels quals és vetllar per l'interès general, el capitalisme neoliberal multiplica els procediments d'apropiació de la riquesa de les classes populars no solament mitjançant l'increment de l'explotació del treball o retallant i privatitzant serveis com la sanitat o l'educació, sinó també amb un ampli ventall de mecanismes d'espoli: rescats bancaris (Bankia), indemnitzacions per infraestructures fallides (Castor, autopistes), modificacions dels impostos, productes bancaris (preferents, hipoteques, crèdits), tarifes elèctriques etc. D'aquesta manera es transfereix riquesa cap a les classes dominants i paguem entre tots la disbauxa d'un sistema irracional de producció i distribució dels recursos al servei d'uns pocs. De les formes de desposseïció que adopta el capitalisme actual tracta l'informe n.11 del Seminari d'Economia Crítica Taifa. Una bona eina per entendre i transformar.

Desposseir, apropiar-se, espoliar. La propriété c'est le vol! La propietat és robar, deia Proudhon en el segle XIX. No es referia, és clar, al raspall de dents, la roba que ens posem o la casa que necessitem per viure, sinó a la propietat privada dels mitjans de producció. Ni més, ni menys.

Santi Silva és professor de filosofia jubilat